

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ ประชากร และการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยของชุมชนแม่ขาว ระหว่างพ.ศ. 2517-2529 ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนามหาวิทยาลัยพายัพที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชน และเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยรายละเอียดของชุมชนที่กำลังเปลี่ยนจากชุมชนชนบทเป็นชุมชนเมืองต่อไป

ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่อยู่อาศัยในบริเวณชุมชนแม่ขาว ซึ่งอยู่รอบมหาวิทยาลัยพายัพในรัศมี 5 กิโลเมตร ประกอบด้วยผู้อยู่อาศัยใน ต.สันพระเนตร อ.สันทราย ต.วัดเกต อ.เมือง และ ต.สันกลาง อ.สันกำแพง ได้ตัวอย่างจากสามหมู่บ้านจำนวน 210 ราย และจากการสัมภาษณ์ Key Informants ในหมู่บ้านรวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้ที่ดินบริเวณชุมชนแม่ขาวรวม 27 ราย

ผลการศึกษาพบว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพในระยะตั้งแต่ พ.ศ. 2517-2523 สภาพการใช้ที่ดินในบริเวณชุมชนแห่งนี้ยังเป็นที่ทำเกษตร และเป็นที่ย่างปลา ประชากรส่วนใหญ่นำทำการเกษตร ต่อมาเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะหลังจาก พ.ศ. 2523 โดยมีการใช้ที่ดินในรูปแบบต่างๆ เช่น เป็นที่อยู่อาศัย บ้านจัดสรรหลายโครงการ ร้านค้า หอพัก สถานศึกษา (มหาวิทยาลัยพายัพ) และโรงงานอุตสาหกรรมส่วนลักษณะด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคม พบว่า มีการขยายตัวทั้งในด้านการใช้พื้นที่แบบเมืองและมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น ผลจากการใช้พื้นที่แบบเมืองเช่นนี้ ทำให้บริเวณทำการเกษตรของชาวบ้านเปลี่ยนเป็นการใช้ที่ดินแบบอื่น ปัจจัยดังกล่าวส่งผลโดยตรงต่อเศรษฐกิจของชาวบ้าน ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงไปประกอบอาชีพอื่นมากกว่าทำการเกษตร เช่น รับจ้างในเมืองเชียงใหม่ รับราชการ ค้าขายเล็กๆ น้อย ๆ ชาวบ้านบางรายมีฐานะดีขึ้นจากการขายที่ดินแก่เอกชนเนื่องจากราคาที่ดินสูงขึ้น ลักษณะทางสังคมของชาวบ้านเริ่มเปลี่ยนแปลง มีผู้คนจากที่ต่างๆ เข้ามาซื้อบ้านจัดสรรอยู่อาศัยมากขึ้น ผู้คนที่เข้ามาอยู่ใหม่มีฐานะทางสังคมเศรษฐกิจดี ทำให้เกิดความแตกต่างจากชาวบ้านที่อยู่ในชุมชนแต่เดิม ชาวบ้านมีความทันสมัยทางวัฒนธรรมมากขึ้น ยอมรับเทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่ ยอมรับสื่อมวลชน ลอกเลียนแบบวิถีชีวิตของคนในเมือง เกิดปัญหาสังคมในหมู่บ้านเพิ่มขึ้น ชาวบ้านยังมีความเชื่อมั่นในพุทธศาสนา โดยเฉพาะในกลุ่มคนสูงอายุและความเชื่อในสิ่งนอกเหนือธรรมชาติยังมีอิทธิพลต่อชาวบ้านค่อนข้างมาก สำหรับความสัมพันธ์กับญาติพี่น้อง

บุญมาส บุญใจเพชร, สินธุ์ สโรบล และสุรินทิพย์ เชลมานัน. 2529. การศึกษาสภาพแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชนแม่ขาว = A study of environment and social change in Mae Khao community. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยพายัพ.

และเพื่อนบ้านในเชิงสังคมและวัฒนธรรมยังมีความสนิทสนมคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี แต่จะมีการติดต่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันน้อยในทางเศรษฐกิจ

ความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ของรัฐมีน้อยมาก ชาวบ้านรู้จักคุ้นเคยกับกรมมากกว่าข้าราชการอื่น ๆ การขยายบทบาทของรัฐเข้ามาในชุมชนเกิดขึ้นในลักษณะของโครงการพัฒนาชุมชนโดยจัดตั้งกลุ่มหลายกลุ่ม แต่การดำเนินงานของกลุ่มเหล่านี้แทบจะไม่ประสบผลสำเร็จเลย

ความเห็นของชาวบ้านส่วนใหญ่ที่มีต่อมหาวิทยาลัยเป็นไปในทางดี แต่บางส่วนเห็นว่ามหาวิทยาลัยมีความเห็นห่างทางสังคมกับชาวบ้าน และมหาวิทยาลัยควรมีบทบาทต่อชุมชนเพิ่มมากขึ้น ปัญหาความต้องการของชาวบ้านคือต้องการพัฒนาถนน ปรับปรุงเหมืองฝายและการบริการทางวิชาการ

ความเห็นของผู้เป็นเจ้าของที่ดิน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการใช้ที่ดินบริเวณชุมชนแม่ขาว เห็นว่าในอนาคตชุมชนแห่งนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงอีกมากโดยมีแนวโน้มในการใช้ที่ดินเพื่อจัดสร้างหอพักเพิ่มขึ้น แต่สิ่งที่จะต้องควบคุมคือปัญหาการบริหารหอพักเพื่อมิให้ก่อความรำคาญแก่ผู้อยู่อาศัยในบริเวณข้างเคียง และไม่เห็นด้วยที่ชุมชนจะมีการใช้ที่ดินในรูปของโรงงานอุตสาหกรรม นอกจากนั้นยังแสดงความเห็นว่าสภาพการลงทุนทำธุรกิจการค้าขนาดใหญ่ เช่น ศูนย์การค้า ในบริเวณชุมชนแห่งนี้ยังไม่เหมาะสมเพราะเป็นชุมชนขนาดเล็กและตั้งอยู่ใกล้ตัวเมือง